

Oponentský posudek disertační práce

Tomáše Pavlíčka

na téma

„Realizace práva na spravedlivý proces a práva být slyšen v kontextu doručování“

I) Význam posuzované práce pro obor – hodnocení oponenta

Autor si jako téma své disertační práce zvolil klasický civilněprocesní princip – resp. soubor principů tradičně vykládaný v rámci subjektivního (ústavního) práva na spravedlivý proces, a to doplněný o právo být slyšen, oboje v kontextu procesního institutu doručování. Tím své téma práce vymezil co do šířky jak pozitivně, tak negativně, tedy všímá si symbiózy jednak principu na jedné straně čistě teoretického, ovšem se zásadními praktickými dopady, a na straně druhé poněkud technicistního institutu doručování, který je v civilním procesu pokládán někdy za spíše druhořadý (zejména co teoretické stránky), ovšem pro praxi mnohdy představuje zásadní až určující bod v celém řízení.

Pozitivně na práci hodnotím, že se nesnaží ani o obšírný výklad samotného principu na spravedlivý proces v jeho celé šíři, ani o technický popis či rozbor doručování v jeho prakticistní komplexitě (což by v tomto druhém případě bylo vhodnější pro práci jiného typu, především rigorózní), ale usiluje o určitý výsek a výběr podstatných otázek, které v těchto dvou institutech v civilním procesu hrají zásadní roli.

Tento úkol, který di kandidát uložil, je přitom náročný v tom ohledu, že vyžaduje pečlivý výběr, stanovení priorit a užití odpovídajících metod, aby dosáhl cíle, který disertační práce předpokládá. Takovýto výběr přitom do určité míry lze pokládat za samozřejmý a objektivně daný, do určité míry je výrazem individuality a subjektivního pohledu autora. V tomto směru lze, říci, že autor v tomto

požadavku obstál, byť některým aspektům problematiky se mohl věnovat více, některé zase řeší na úkor důležitějších (viz dále v posudku).

Celkově práce vyznívá pro čtenáře a obor kladně v tom smyslu, že předesílá význam doručování v civilním procesu nejen jako ryze praktickou až technickou otázku, ale vyzdvihuje ji jako důležitý aspekt soudního řízení a zejména garance jeho spravedlivého průběhu a koneckonců i výsledku. Práce na dané téma je v tomto úhlu pohledu přínosem a lze ji označit jako určitý úvod či exposé do širěji pojednané problematiky. Autor se snaží problémy nejen hledat, ale i řešit, přičemž je zcela v pořádku, že vedle toho rovněž práce naznačuje další otázky, resp. další problémy, které se již do zpracování v tomto konkrétním případě nevešlo.

II) Postupu řešení problému, použité metody a splnění stanoveného cíle – vyjádření oponenta

Autor si jako základní cíl práce stanovil provést analýzu vybraných problémů vznikajících při doručování písemností v civilním procesu, a to zejména na ty, jejichž výslovné řešení samotná procesní úprava neobsahuje. Při tomto úsilí se jako vhodné metody správně nabízejí analýza judikatury, užití tradičních výkladových metod včetně přihlídnutí k jeho ústavní konformnosti, to vše zásadně zohledňují rozměry ústavního práva na spravedlivý proces a právo být slyšen. Důsledek provedené dílčí i souhrnné analýzy má pak být nalezení řešení dílčích problémů, které bude odpovídat smyslu a účelu právních norem, a to tak, aby se nabízející řešení dala prakticky využít. Vedle toho usiluje autor rovněž – mimo jiné při znalosti stávajícího stavu legislativních prací na koncepci nového civilního řádu soudního – jako dílčí cíl konkretizovat v daném směru i návrhy de lege ferenda.

Primární metoda užitá autorem je analýza českého práva, ve vztahu k zahraničním úpravám autor výslovně v úvodu práce – a jak plyne i v obsahu práce – uvádí, že se zahraniční zkušeností nezabývá pro její specifičnost (doručování do zahraničí tak zcela vylučuje). Snaha nepopisovat, ale analyzovat a nalézat řešení pak dle autora vede k tomu, že práce není komplexním dílem, ale určitou výběrovou syntézou. V tomto směru nemám jako oponent proti vymezení autora zásadních námitek, snad jen, že v určitém směru by jistá, minimální míra komparace s tradiční zahraniční úpravou, nebyla na škodu, resp. u daného typu práce by byla

předpokládána. V tomto směru se nabízí řešení zásadní otázky, která je diskutována, totiž zda je prakticky možné přijetí obecného „veřejně procesního“ předpisu pro doručování ve všech řízení (civilním, trestním, správně-soudním, správním, daňovém ...) nebo jiné řešení dle německého či rakouského vzoru. Zde by se zahraniční zkušenost dala označit za vysoce žádoucí, téměř za nepostradatelnou. Autor pak v tomto směru dle mého nesprávně vyvozuje, že pro dané téma je zahraniční zkušenost nepřenositelná – zcela záměrně izolovaně vybírám otázku, zda má být pro doručování platebního rozkazu zavedena fikce doručení či nikoliv – zde se ohlédnutí za cizí úpravou nabízí zcela logicky (včetně např. možnosti porovnat i s novou úpravou slovenského sporného řízení, resp. tamní procesní úpravy doručování, mj. s ohledem na školitele).

III) Výsledky disertační práce, původní konkrétní přínos předkladatele disertační práce - stanovisko oponenta

Autor vyslovuje své dílčí závěry v průběhu práce, na konci práce pak překládá čtenáři určitý soubor návrhů či podnětu pro další praxi, příp. legislativu. Tyto dílčí závěry pak mají charakter různých doporučení či úprav postupu soudu či změn právní úpravy, v různých případech pak autor dochází k tu silněji, tu mírně formulovaným výstupům. V určitých případech pak jasný závěr postrádám (doručování na email – autor sice hovoří o právu účastníka, jeho volbě, ale zároveň mu nadřazuje soudem hodnocený vyšší účel – zájem na hospodárnosti řízení – nabízí se otázka po motivaci volby účastník a vůbec smyslu doručování na email. Obdobně některé otázky autor neřeší v této části vůbec – viz problém fikce doručení u platebního rozkazu, otázka doručování zástupcem účastníka apod.).

V tomto směru práce představuje určitý konkrétní výstup, nicméně je třeba poznamenat, že výstupy jsou spíše dílčí. To je pro dané téma celkem logické, ale pohled autora se tak vyústěním práce zužuje a pro některé body ze závěru platí, že jsou skutečně co do praktického významu dosti omezené a nepředstavují „hlavní proud“ dané problematiky. V tomto směru tato selekce a opominutí významnějších dílčích otázek práci neprospívá.

IV) Uspořádanost, přehlednost, formální úprava a jazyková úroveň disertační práce – vyjádření oponenta

Autor práci člení do celkem 8 kapitol vedle úvodu a závěru. Po vymezení cíle a metod práce se zaměřuje na základní vymezení institutů, při vlastním výkladu se nejprve věnuje doručování písemností na úřední adresu (včetně fikce doručení a otázek souvisejících s ustanovením opatrovníka pro doručení), doručování nezletilým účastníkům (včetně participace nezletilého a souvisejících otázek zastoupení nezletilých), doručování písemností osobám stíženým duševní poruchou, otázkou vymezení adresy pro doručování, doručování prostřednictvím veřejné datové sítě, a to konkrétně tzv. na emailovou adresu účastníka, ve dvou závěrečných kapitolách se pak zabývá problematikou datových schránek (jednak otázkou plurality, resp. konkurence datových schránek u jednoho procesního subjektu, druhak dalšími, vybranými, již dle mého názoru spíše technicistními otázkami – např. formátem datové zprávy).

Práce je uspořádána jako subjektivní výběr autora, přičemž roli zde primárně hraje doručování, ohled na oba základní procesní principy, resp. práva se v analýze konkrétních problémů spíše vytrácí. V tomto směru nemám námitek proti systematické práci jako takové, ale proti hloubce jednotlivých pasáží – snad mohl autor omezit svou snahu postihnout všechny dílčí problémy, jež práce obsahuje, a mohl vážit význam, prioritu a některým otázkám se věnovat více. Práce také trpí tím, že autor na počátku vymezil, že obecným a často řešeným problémům se věnovat nebude, ale nelze v tomto souhlasit, že dané téma by si neříkalo o ty otázky, které svou prioritou jsou zásadnější a jako takové je v práci postrádám.

Co do formální podoby práce, nemám zásadních námitek, práce je přehledná, formální úprava je vyhovující; autor pracuje s odbornou literaturou i judikaturou, kde jeho výběr je dostatečný i reprezentativní. Rovněž vůči jazykové úrovni nelze mít námitek.

Co do formální stránky přeci jen postrádám určitý minimální praktický odkaz na zahraniční úpravu. Je třeba uvědomit si, že disertační práce má být typově prací širšího rozhledu, tedy má prokázat, že její autor není jen zahleděn sebestředně do národní úpravy (v případě práva jako oboru disertace), ale že si je vědom významu a přesahu daného tématu, určitého vývoje a tendencí, v případě zvoleného tématu pak zejména dopadu informačních technologií. Toto v práci postrádám.

V) Doporučení či nedoporučení disertační práce k obhajobě – vyjádření oponenta

I přes výše uvedené výhrady předloženou disertační práci doporučuji k ústní obhajobě, v jejímž rámci nechť se kandidát vyjádří zejména k otázkám následujícím:

- 1) Preferuje autor přijetí jednotného obecného „doručovacího“ předpisu zahrnující i civilní sporné řízení, případně jak si uvědomuje, resp. jak hodnotí potenciální výhody takového řešení?
- 2) Jak autor nahlíží v roce 2020 na stávající stav úpravy doručování prostřednictvím elektronických prostředků a jaká v tomto směru vidí omezení daná relevantním ústavněprávním rámcem? Lze např. dle autora uvažovat o povinnosti každého účastníka komunikovat se soudem prostřednictvím elektronických prostředků?
- 3) Zásadní význam má doručování u institutů realizujících zásadu koncentrace, jak v tomto směru – s přihlédnutím k judikatuře Ústavního soudu – hodnotí autor tendenci a vážení obou principů?
- 4) Doručování nezletilým a duševně nemocným se – cum grano salis řečeno – do určité míry svou podstatou kryje, je v tomto směru z pohledu autora třeba přijmout nějakou zásadní změnu právní úpravy – v tomto směru jsou dílčí závěry autora (nejen v dílčích bodech závěru, ale i v samotných relevantních kapitolách práce) nedůsledné.

Doc. JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

oponent

V Praze 16. 3. 2020